

PETŐFI-MUZEUM.

K I A D J Á K:

DR. CSERNÁTONI GYULA, DR. FERENCZI ZOLTÁN,
KORBULY JÓZSEF.

Megjelenik minden két hónapban. Előfizetési ára egy évre 2 frt 50 kr. Egy-egy fűzet ára 50 kr.

November—Deczember.

Kéziratok és előfizetési pénzek a kiadóhivatalnak címzendők. Kolozsvár, Bél-Farkasutca 13. sz.

Irodalmi irányok s harcok 1847-ben.

(Harmadik közelemény.)

Majd ismét egy élcz a 264.¹ l. és egy gúnyos vonatkozás a „Heti szemlé”-ben a „Helység kalapácsá”-ról:

„— De nem hiu ábránd-e művészetek pártolását követelni, várni, remélni ott, hol még olly csekély a szellemi tökélyesedés utáni vágy, miszerint egy olly nagy városban, mint Debreczen, egy népszerű költő munkájából három példányt vesznek meg. Ugyan hány példány kél el e szerint egy nem népszerű költő munkájából? O Debreczen, Debreczen! nem hiába a teneved nagy falu! falu vagy, még annál is rosszabb, mert ott legalább nem keres az ember lelki műveltséget s így nem is csalódik. — Ugyan hogy tud fon-

álni egy könyvkereskedő ezen áldott vidéken? — kétségkívül esziókból él, és Argirus historiájával speculál. Ajánljuk neki A helység kalapácsát, ez is ad captum lesz, meg ezt is népszerű költő írta.“

A 301. lapon egy Ön aláírásu kis cikkben pedig ez áll:

„— Kolozsvárt, márcz. 28. E napokban jelent meg illy czimű versfüzér: F e k e t e b e t ű k, írta Kézsmárki. Nincs könnyebb, mint nevesb íróink hibáit elsajátítani; ama versek írója mindazt mit Petőfy (!) műveiben kárhoztatni lehet, híven eltanulta, és a mit Petőfynek (!) eredetisége miatt (laicus szemekkel tekintve) sokan elnéznek, az ennél erőltetett mesterkéltség által nevetségessé lesz.“

¹ L. közölve Pet. Muz. 1889 192. l.

Utóbb jön a Petőfinek Aranyhoz s az Aranynak Petőfihez írt költői levele kigunyolására két travestia, melyeket a Pet. muz. 1889. 109—116. l. közöltünk, s majd egész terjedelmében főczikk gyanánt közli a Budapesti Híradó bírálataát Hiadorról.

Ez a Hiadorról szóló czikk a Budapesti Híradó 1847. 592. számának tárczájában jelent meg: „Emléklapok egy főrangú hölgyhöz írta Hiador,” cz. a. s a Honderü sietett közölni 22. és 23. számában (425 és 445. l. jun. 1. és 8.). E bírálat utolsója ama cikksorozatoknak, melyekkel a B. H. kikelt Petőfi és az ifju írók ellen s már csak azért is érdekes közelebről megtekinteni, mert a Honderü és pártja az irodalomban Hiadossal (Jámbor Pál) akarta ellensúlyozni Petőfit. A szerk. e cikkről megjegyzi ugyan, hogy más lapé, de azért igen valószínű, mit a Szépirodalmi Szemle már akkor gyanított, hogy a Honderü környezetéből került ugye, mint általában a B. H. irod. tárczái, melyek mind ** jegy alatt jelentek meg, tehát egy kéztől eredtek, úgy látszik, a Zerfflettől.

¹ 1847. II. 13. l. . . „a Budapesti Híradóból vett cikkely részrehajlatlansága kissé gyanus előttünk a Honderü szá-jából, mert belső jelek után épen azon kéz művének látszik az, mely a Honderü aetheticai cikkeit írogatja.“

Sok fiatal lyricusunk igen jeles, mond a nevezett czikk, de az elismerés mégis csekély a sajtó kottériáskodása miatt. „Egyikrész azt hiszi, hogy Magyarországnak csak egy (?) költője van, Petőfi ur; a másik rész viszont úgy véli, hogy Petőfi ur minden tehetsége mellett sem első költője hazánknak, hogy ehhez hiányzik nála általános műveltség és bármennyire megfelel is az olvasóvilág nyersebb része igényeinek, annál kevésbé elégítheti ki azon kisebb, de mindenesetre eldöntő részét a művelteknek, mely ezen — mint mondani szokás — természetes talentomnak vad zugása s tombolásában semmi gyönyört találni nem tud, nem akar.“

Mi saját kegyelettel viseltünk minden iránt, mi a szellemtől származik, és azért örömeztebb látunk egy furiává alakított márványdarabot, mint a kötömeget magát; mert minket inkább a szellem kötele, mely a ködarabba lehelve lön, és ezt műszemlélet tárgyává teremté át. A kritikusknak pedig első kötelessége arra tekinteni, minő ihlet eleveníti a holt alakokat. Ha ez ihlet aljasság kifolyása — akkor semmi nemes, tartós, tehát semmi való és szép nem teremtetetik. Mi tehát az egész Petőfi-vitát mellőzzük, s némelly félreismert lyricust akarunk a kri-

tikai látcső alá helyezni — meglátandók, vajjon minden költészetünk csakugyan egy személyben összpontosult-e, vajjon nincs-e ezen első (!?) mellett talán egy második költő, ki a lyrikai mezőn kitűnőt nyújtott.“

E bevezetéssel ismerteti a már említett „Emléklapok“-at. A tömeg legjobban az oly költőket érti meg, mond, kik a köznapi szenvedélyekajtaján kopogtatnak; kik köznapi fosculusokkal izgalmat idéznek föl. Hiador nem ilyen, ő „az ő bensőből fakadó költészetével azon költőkhöz tartozik, kik nem csak olvastatni, hanem értetni is akarnak.“ Nem felületes az érzelmek fölszínén, „egészen érzés ő maga.“ Ő hát irodalmunkban „legvalódibb képviselője a tiszta lyricának.“ Nála minden frisen fakad a szívből s a pillanat ihlete ment minden aljas érzélgéstől vagy bárgyú pityergéstől. Az Emléklapokban is kedélye gyöngéd nőies és mégis férfiasan erős, ezek okozzák a legnagyobb ellentéteket nála. Dalainak a legköltőibb teszi tárgyát, — a fájdalom. „De nem azon csinált fájdalom, melly lapályos mostanságunk rongyos költőnceinek mintegy szolgaruhája“,¹ hanem a való fájdalom. Aztán összehasonlítja Byront

¹ Aligha nem czélzás a Felhők-re s Petőfi más hasonlagú költeményeire.

és Hiadort, és arra az eredményre jut, hogy „Hiador egyetlenül, habár egyedül is, áll irodalmunkban.“

„Nem osztja Vörösmarty hideg plasticáját, síma alakszabatos alanyiségével, melly a kifejezést a beltűzhöz illeszti; még keveseb közös van ő és Petőfi közt. Hiador szép iránti szent érzelmet hord keblében, melly még legvadabb, legvakmerőbb képzeletcsapongásait és fájdalomkínjait is megdicsőíti, megneemesíti, nekik aetheticai ihletet kölcsönöz. — Másképp van ez Petőfinél, ki szereti a gondolat nyersségét kifejezési erő gyanánt árulni, ki bir talentommal: érzelmait kellő hatálylyal visszaadni, de kinek érzelmek mindig mélyen állanak a költői szépség alatt. Ezért H.-t vádolhatni ugyan költői tulterheltséggel, de soha nem aljassággal. S mennyiszor tehetni ezt Petőfinél?! ... Habár ez utósónál több mozgást találunk, Hiadornál viszont több az élet. Petőfi muzája általánosb, ő keresztülkasul jár borpinczéken, nyílt utcákon, egy darab politikarongyot vet magára, irányokkal kacérkodik; de ezen általánosság csak külfelé ható: benső szellemi általánosság nem hatja át teremtményeit, ezért tetszik e költő oly rendkívül a közönség egy részének, míg a más részt boszantja; ezért ő, hű fordításban a külföld-

nek bemutatva, ennek soha tet-szeni nem fog; mert alanyisága egészen parányi nézletek körébe hálózva, általános eszmétől nem vezéreltetik, nem ad elénk egyebet dialecticus czafrangoknál, mellyek mindig semmi, gyakran pusztá dictiobeli pointek körül forognak; — ellenben H.-nál a szerelmi fájdalom zúg és ha gondolatait ittott betegessé teszi is, ha érzelme tulteljében fölkiált is: „Lelkem megőrül ennyi vágy után“ — de költészete mégis tele a legépebb költői elem-mel. De hagyjuk a további hasonlításokat! . . . A szépirodalmi szemle úgy véli Petőfi „Összes versei“-nek bírálatában, — hogy az ő muzsája „a magyar király-leány, aranyhajjal és mezitláb.“ — A mezitlen láb mit sem tesz — de hogy e lábak olly piszkosak, hogy e királylány annyit káromkodik, olly gyakran minden illemt el-feled, az rossz! a költészetbeli ki-rálylányoknak mindenek előtt méltóságukról nem szabad meg-felejtkezniök! Aztán minő király-lány az, ki mindig borrhól csacsog, füstölgő pipával szájában teszi dagályos reflexióit. Valljuk meg nyiltan! Petőfi muzsája vad, da-czos cigánylány, nyers és durva és kormos, ingatag, a vad termé-szet imádója, ki minden mivelt-ségtől visszaborzad. Már pedig a természet csak annyiban bir becs-sel, mennyiben az örök minden-

hatónak egy nagy gondolatát meg-testesítve gondolni képesek va-gyunk benne.“

Hiador hát a valódi költő, hagyja hát az apró szellemeket, kik „óriási táalentumán“ foltot ke-resve igyekeznek fölkapaszkodni. „Mi szivesen megadjuk, szól alább, kinekkiné a maga helyét kriti-kai pantheonában irodalmunknak, csak hogy a szolga ne tolakodjék az ur elé, a csárdák fia a szőnyeg-fedte salonokba.

Kinek szitok ül ajkán, az csak maradjon az erdőben, ott künn megadjuk neki az illető tisztele-tet, s odaitéljük a díjt a veszeke-dés terén; de ha lelkesült dalno-kok babérkoronáért zengetnek „fellengő éneket“, ott valódi dalokat várunk, ott ne sértsen bennünket az aljasság hangja, ott nem gondolunk nemzetiségi előjogokkakat, ott az elvontan szép fogalmai szerint itélünk, és mindent kárhoztatunk, mi a va-lódi műszéppel ellenkezik.“ Alább még egy czélzást tevén, hogy Petőfi és Arany költői leve-leket váltottak, inti Hiadort, hogy hagyja a „korphrasis és irány-hajhászokat zajongani“, s marad-jon az örök szép mellett.

Látható tehát, hogy e bírálat túlnyomó része nem annyira Hia-dorról, mint Petőfiről szól. Vilá-gos, hogy a hívek nem hallgatták el szó nélkül a támadást. Hiador ócsárlása divatba jött. Általában

sem volt kedvelt költő. Beteges sentimentalismusa, nagy részben affectált phraseológiája, melylyel az athenaeisták által művelt költői irány gyarlóságait utánozta s benne tehát legjobban nyilvánul ennek túléltsége: mindez a legmervebb ellentétben állt a felküzdött és győzelmes népi iránynyal.

Már elébb is, az Életképek 14. számában (1847 ápr. 3.) Tüskey Emma álnév alatt valaki nagyon szigorú bírálat alá vette a Hiador „Emléklap“-jait, melyeket nagy dicséret mellett maga Horváth L. adott ki, — s bennök csak 4 igaz gyöngyöt talált. Mint-hogy pedig a fenti dicsériáda Hiadorról a Budapesti Hiradó-ban 1847. máj. 14-én jelent meg¹, Eötvös bírálatát „Petőfi Sándor összes költeményei“-ről, mely az Életképek 21. számában máj. 22-én jelent meg s mely Petőfi álláspontját nagyon helyes szempontok szerint mutatja ki legkivált abban, hogy „magyar,“ — szinte feleletnek lehet tekinteni a B. Hiradó és Honderü támadására,² legalább valószínű, hogy az Életképek ily szempontból látta jónak sietve közölni a Pesti Hir-lap után.

Ezzel természetesen nem volt vége a Honderü támadásainak s a Hiador-ügynek sem, csakhogy

¹ Az 592. számban.

² Ugyanez a Pesti Hirlap 880. sz., május 14.

nem oly egyenes kapcsolatban Petőfi nevével. Az Életképek mind jobban negligálta. Egy cik-két ezzel kezdte: „egy bizonyos Hiador“, mi a Honderüt valóságos dühbe hozta. A harc annál is inkább folyt a Hiador neve körül, mert Szigligetivel a „Mátyás fia“ ügyében az ismert makacs plagi-um-perbe keveredett.¹ Emellett a Honderü más úton támadta meg Petőfit. Midőn újból megjelent az Összes költemények közt „Jókai Mórhoz“ cz. költeménye, mely eredetileg a Pesti Divatlap 1845. folyamában jelent meg a 37. számban, (decz. 11.), rá „Irodalmi szerelmes levél egy urfi szerkesztő-höz“ cz. gúnyos próza-travestiát irt az „Ökörszem“-ben. (1847. 523 l.) Erre jönnek aztán az év II-dik felében a Petőfi „Uti levelei“ a Hazánkban, melyekben természetesen ő is gyakran adott kifejezést a Honderü és társai, viszont a Hiador iránti lenézésének, mi a Honderüt még mértéktelenebb dühbe hozta s így jelentek meg a folyóiratunkban már közlött gúnyos jegyzetek, melyekre e cik-künkben utaltunk. És pedig jellemző s érdekes, hogy mentől inkább támadták s lenézték az Életképek Hiadort (Jámbor Pál), a

¹ Életképek és Honderü 1847. I. félévi folyamában. Vádolta Szigligetit, hogy darabját az ő benyújtott és el nem fogadott „Törvénytelen vér“ című drámájából vette.

Honderü annál inkább gúnyolta Petőfit s mert az Életképekben Tüskey Emma a plágium vádját sütötte Hiadorra, tehát ugyanezt a Honderü is megpróbálta rákenni Petőfire. Így történt, hogy valóban a két költőt egymás rovására dicsérték és gyalázták pártok szerint s a Szépirod. Szemle helyesen jegyezte meg a Hiador „Hatytudalok“ cz. költeményeiről szólván: „Mi nem vagyunk elfogulva Hiador iránt s érdemeit tudjuk tisztelni, de oly barátai, mint a bírálat írója, még sem lehetünk,¹ s véleményünk oda járul, hogy ez csak reactio azon monopolizált dicsőítés után, melyet egy más irodalmi párt a maga kegyeltjére tul az elégen halmozott. Innen magyarázható azon ellenszenv, melylyel viseltetik néhány lap és hívei Hiador ellen egy felől, míg a másik rész fehér égig magasztalja őt más oldalról.“

III.

A mint már említettük, a „Budapesti Híradó“ a „Honderü“ nézetei mellett fogott fegyvert irodalmi tárczáiban. Ez egészen természetes. A Petőfi és köre költészetét nem lehetett már akkor szorosán elválasztani a politikától s általán a népiesnek mindig volt kezdettől fogva némi po-

litikai mellékíze nálunk. E politikai elem pedig a költészetben a legszabadabbelvű nézetekből táplálkozott, holott a „B. Híradó“ ókonzervatív volt a szó forradalomelőtti értelmében. A Petőfiék elleni föllépte tisztán elveiből következett. E czikkek értékéből azonban igen sokat von le s elvi jelentőségüket is gyanussá teszi az, hogy Zerffi írta őket, kinek ugyan ellenszenvé őszinte lehetett s volt is, de elveit nagyon is a körülmények szabályozták s így csak természetes, hogy 1848 márcz. 15-dike után a forradalmiakhoz csatlakozott s Petőfi egyik dicsőítője lett. E czikkek elseje „Nép és irodalom.“ Irodalmunk nő ugyan, mond e cikkben, de a nép még mindig keveset tud róla s ez sincs „csepfigyelemmel“ sem a népre, czivódásokba merül s bármennyit beszél a szabadságról, ellenvéleményt tőrni nem tud. Nincs nálunk a nemzeti érzelemnek központja s ennek belső emeltyűje, nincs továbbá egység. Az irodalom pedig, a népnek „e szellemi kincskamrája“ a legrútább czivakodás tere lön s pedig nem elvek, hanem személyek harczterévé. De a nép „művelteni akar“ s az irodalom tehát nem alkalmas s nem bírja meg ezt a tisztet. Ezért fogja ő a kritikai tisztet a kezébe s mert a költészet a nép első tanítója, kivált erre lesz tekintettel tárczái-

¹ Célzás arra, hogy a Budap. Híradó bírálatát e kötetke elé nyomatta a kiadó.

ban, azonban szigorúan csak az-
zal akar foglalkozni, „mi a nép-
nek netán hasznos lehet.“
Mi azt hisszük, hogy előre halad-
tunk s művelteknek tartjuk ma-
gunkat, holott „nemzeti énünk
tüköre — az irodalom, un-
talan az ellenkezőről tesz bi-
zonyosságot.“¹

Ezek az alapelvek, melyekből
kiindul. E czikkekre következnek
„A honi irodalmi hirdető
1846“ cz. tárczák. Ő terjedtnek
látja irodalmunkat. A nyelvhar-
czok után azonban ernyedtség
vett rajta erőt s most (1847.) újra
emelkedőben van. „Most a forrás
korszakát éljük,“ — mond. „Mult
irodalmi korszakbeli geniuszánk
gyors röptükkal szép darab utat
haladának meg, — most a tömeg
jö utánok, nehézkes lépteivel;
mozgás történik ugyan, de még
igenigen szeretünk minden csár-
dában megállani; ezért csak las-
san megyünk előre, nem egy nyer-
seséget hurczolunk magunkkal, s
még sokról le kell szoknunk, mi-
előtt a civilisatio csarnokában az
első helyhez közel férközhet-
nénk.“² Természetesen önösséget,
szellemszabadságot s aljasságot
lát az irodalomban s pedig sokat.
A tombolók eredetiséget és sza-
badságot hangoztatnak s amaz
majmolásban, emez cotteriásko-
dásban áll. Ily bevezetés után

természetes, hogy Jókay „Hét-
köznapok“-ját nem dicséri meg.
Benne nyers kedélyt, a tudomány
teljes hiányát, hatás utáni kapko-
gást és romlott stílt lát. A lyrai
művek közül Tompa, Császár,
Sujánszky, Vachot S. mellett
szerinte kiválik: „Petőfi, Fel-
hő i'-vel, mellyek ámbár leggyön-
gébb műve költőnek, a költői erő-
dús talentom nyomai mégis fél-
reismerhetlenek rajta, mellynek
csak a műveltség köszörűjé-
re van szüksége, hogy tündöklj-
jön.“ De általában műveletlensé-
get, pártoskodást vet a költők
szemére.

Természetesen túlság volna
azt hinni, hogy mindazok a ré-
szek, melyekben pártosságról,
durvaságról, műveletlenségről, iro-
dalmi betyárkodásokról van szó,
mind Petőfira vonatkoznának.
Nem. Jelentékeny rész a bőbe-
szédű általános szidalmak közül
Vahot Imrére és lapjára, a Jelen-
korra és Pesti Hírlap ujdonsági
rovataira vonatkoznak, amabban
természetesen Jókayra, emebben
Pákra czéloz, kik e lapokban a
hírvonat vezetői voltak. De hogy a
műveletlenség vádja főkép azt az
irányt illette a szabadossággal és
póriassággal együtt, melyet Petőfi
képviselt legkiválóbban, az nem
kétséges, kivált ha a rákövetkező
tárczákban olvassuk a „Tigris
és Hyéná“-ról szóló bírálatot,
melyet jellemzetesség miatt már

¹ 529. sz. jan. 22. 1847. I.

² U. ott. 533. sz. jan. 29.

közöltünk.¹ E tárczák czíme: „Adatott és nem adatott drámák januárban“ s Petőfiről az utolsó szól.² Ebben a bíráló mindama vádat, melyeket előbb nagy általánosságban mondott el, ismétli Petőfire alkalmazva. „Middön népszerű lenni erőlködik, mond, vad, féktelen lesz, tombol, fölrugja a port és dobálja a sárt.“ „Pedig Petőfit épen ezen irány, ezen sárdobálás miatt juttatták barátai némi nevezetességre.“ Elmondja aztán, hogy nincs nevelése s elhanyagolta talentoma mellé szive és szelleme művelését. A mit hát előbb inkább a tárgy körül mondott, elmondja hasonló harlequin-stilban most Petőfiről. Természetesen Zerffi sietett e czikkeket németül is kiadni s dr. Falk aláírással a magy. irodalom szegénysége az eposzban, drámában s a magyar lyra tehetetlensége és műveletlen, aljas szelleme elhíreszteltetett Németországon is az Augs. Allg. Beilage-jában, s „zügellose Gemeinheit“ kifejezést alkalmaz a magy. irodalomra.³ E hangot megsokallták s magában a B. Híradóban czáfolat jelent meg rájuk Manfred álnév alatt az 559. számban, mely a szerkesztőséget vádolta e nézetekért

s ez meg sietett kijelenteni, hogy a bírálókat „a szerkesztőség véleménye kifejezésének nem tekintethetők.“⁴ Erre jött aztán Anti-Manfréd cz. alatt egy válasz, melyre nincs mért kitérni.⁵

A következő czikk „Észrevételek a divatlapok irányáról“⁶ cz. a. a három divatlapról szól, melyben az Életképekről nagy bőséggel, a Pesti Divatlapról a Szépirod. Sz. megjegyzéseit idézve s a Honderüt ugyanez el- len mentve, csak röviden szól. Az Életképekről szólván, elítéli egész szépirodalmunkat, mint már tette. Képmutatást és hazugságot terjeszt ez, a honszeretet és nemzetiség leple alatt s hinti a szenvedélyes gyűlöletet, mely ez évben (1847.) „egész saajátságos dühhel kezdett nyilatkozni“. De továbbá többi hibái mellett, „költöket, kik a póriasság istennőjének hódoltak, főlemelt, dicsőített, a helyett, hogy a hibákat kimutatta volna, tehát az ízlést súlyeszté, a helyett, hogy tisztította volna.“

Egy másik tárcza „Költőműveltség“ cz. a. az 588. számban (máj. 7.) arról szól, hogy nálunk nagy levén aránylag a tanult osztály, sok a proletár, kik többnyire írókká, költökké lesznek, vagy politikusokká. Ezek még tanultabbak, de „belletristáinkkal

¹ Pet Muz. 1839. 4. sz. 236. l.

² 1847. I. 556. sz. márcz. 11.

³ Pesten akkor lakott egy dr. Falk, ki sietett a Spiegelben kijelenteni, hogy a czikkék írója nem ő.

⁴ U. ott. 559. sz. márcz. 16.

⁵ 573. sz., ápr. 11.

⁶ 562. sz. márt. 21.

sokkal rozszabbul áll a dolog. "Ézért ennek az irodalomnak nincs hi-tele. „Mert napszámósainak legnagyobb része, alig szökve meg az iskolából, éretlen műveikkel árasztják el a könyv- és hirlapvásárt" sat. Ezért zengenek politikai phrasisokat, irányok mögé sánczolják el magokat s a szenvedélyek fölizgatására törekednek. Azt hiszik, hogy kerek kalap, kendőtlen nyak, hosszú haj és szakál, vörös mellény, testi mosdatlanság, durva visélet, a jobb osztályok gúnyolása teszik a költőt. Azért nem is becsüli eléggé a közönség őket, mert hiányzik belőlök az általános műveltség. „Ez oka annak is, hogy költőink társasági állásuk semmiségének érzetében genialitás negélylése által akarnak tekintélyt szerezni magoknak, hogy gyakran nyers kicsapongás, minden társadalmi kötelékek vakmerő megvetése, szemtelenül gögös tulbecslése által képzelt tehetségeiknek, ügyekeznek kárpótolni a jobb társalmi állásnak megtagadott tiszteletét." Az egész írói irány az ifjabb írónál elhibázott. Ezért aetheticai és általános műveltségre kellene törekedniök s ha nem kívánható, hogy mesterműveket teremtsenek, de az megvárható volna, hogy komolyan akarják a jobbat s ne szolgáljanak csupán a szellemtelen és nyers pártoskodásnak. Egy másik cik-

kében pedig a B. Híradó az egész korszakot, mely az Athenaeum bukására következett, a dicsőítés korszakának nevezi, melyben iskolás gyerekek oly bölcsenek kiáltattak ki, mint Plato, Aristoteles és Pythagoras együttvéve s „parányi talentomokat lángésznek kürtöltének." (615. sz.) Ilyen előzményekre következett aztán (592. szám) a már részletesen ismerttetett Hiadorról szóló cikk, melyben minden tekintetben az ő előnyére, párhuzamba van állítva Petőfivel.

Ilyen, tehát tisztességesebb, de a Honderüével teljesen egyforma volt a B. Híradó álláspontja.

Kérdés, hogy Petőfi e támadásokkal szemben mit tett? Aránylag igen keveset. Boszúságát többnyire kedélyes formában, bárha teljes szabadsággal, az „Úti levelek"-ben öntötte ki ellenségeire s írt egy költeményt is ellenök „Mí lármaez megint..." cz. a., de az legelőször csak az elkobzott kiadásban (1851.) jelent meg. Ugyanott tiltakozik a Hiadossal való összehasonlítás ellen is. Mindennél jellemzőbb és fontosabb, hogy az 1847. második felében, midőn az Életképek Jókai kezébe kerültek, föl akarta más formában támasztani az 1846-ban megszűnt írói társulatot, miről egy külön cikkben fogunk szólani.

Ferencai Zoltán.

Petőfi latinul.

XI.

Dic quam te memorem?

Minék nevezzelek.

Petőfi.

Dic, quam te memorem,
Si somnii in crepusculo
Pulchrorum ocellorum Hesperum
Mirantes spectant oculi,
Velut si nunc primus viderem
Hanc stellam ego,
Cuius est radius quivis
Amoris rivus qui in mare
Se effundit animi mei —
Dic, quam te memorem?

Dic, quam te memorem,
Si mittis advolantem
Mihi obtutam tuum,
Mitissimam hanc columbam,
Cuius est quaeque penna
Oliua pacem nuntians
Et quamque est cordi tangere.
Quam mollior sit serico
Et culcita cinarum —
Dic, quam te memorem?

Dic, quam te memorem,
Voces tuae cum iam sonant
Soni quos et hieme si audirent
Arbores orbae follis.

Rursus virescere inciperent
Putantes iam
Adesse ver,
Salvans, diu iam expectatum,
Quod caneret luscinia —
Dic, quam te memorem?

Dic, quam te memorem,
Quum labra tangeret
Laborum ardens tuorum rubinus,
Animosque confleret flamma suaviorum,
Sicut Aurora noctem atque diem,
Et mundus evanescit et
Mihi evanescunt tempora.
Omni que iuvandae occultissima
Salute me ipsa Sempiternitas —
Dic, quam te memorem?

Dic, quam te memorem,
Mater meae felicitatis,
Phantasiae coelum petentis
Divina filia,
Spes audacissimas meas
Pudore officiens res lucida,
Thesaurus animi unicus,
Sed toto mundo pretiosior
Conjux dulcissima
Dic, quam te memorem?

St. Hegedűs.

Adalék Petőfi-nek a „Naphoz“ cz. költeményéhez.

Petőfi költeményeinek az egykorúakra való intensív hatása mellett bizonyítanak az alábbiak is. A „Naphoz“ cz. költemény a Pesti Divatlap 1845. nyárelő 19-iki számában jelent meg, s már az ugyanazon év nyárutó 14-iki számában ily című humoros elbeszélés lát világot: „Egy költőncz életéből. Életkép“. Irta Új Károly.

A kissé elnyújtott elbeszélés-

re Petőfi költeménye adott alkalmat. Tárgya az, hogy Dalár Mátyás „szépreményű ifjú és költő“ verset küld be a Pesti Divatlap-hoz „A naphoz“ czímmel. Nem-sokára egy barátjával találkozik, s ez dicséri neki a Pesti Divatlap legújabb számát, a melyben egy kitűnő vers van, címe: „A naphoz“. Matyi boldog és alig várja, hogy a Páris-kávéházba mehessen.

Útközben azonban ezerféle kalambitas éri. Találkozik egy nagybátyjával, a ki elhívja Gödöllőre szüretre. Itt azonban csak a „Pesther Zeitung”-ot olvashatá. Egy pár napi kínos várakozás után vége a szüretnek, s ő ismét Pestre mehet. Késő este érkezik meg azon elhatározással, hogy holnap reggel rögtön a kávéházba megy és elolvassa „oly sok küzdés után” világot látott költeményét.

Reggel azonban még föl sem ébredt, midőn nagybátyja nyit be hozzá egy csomó rögtöni lemásolást igénylő sürgős aktával és dokumentummal. Ennek is vége lesz — s mikor nagy lelkendezve haza viszi az iratokat, a „nénike” bízza meg egy rakás komisszióval. Ezeket is elvégzi s végre csakugyan eljút a kávéházba. De itt sincs vége kínjainak. A lapokra egy egész sereg „praenumerans” várakozik s ő nem juthat hozzájuk. Reggeli 4 órakor azonban az utólsó is leteszi a Pesti Divatlapot.

„A sas nem csaphat le magasságából olly örvendezéssel a völgyi egérre, a millyennel Dalár Matyi a Divatlapot megragadta. Mint a szél szárnyait a szélmalomnak: oly sebessen forgatta leveleit. De mi ez? Munkáját nem találja. Kétségkívül siettében több levelet fordított: — vigyázóbban járta át tartalmát még egyszer.

Hiába! — s harmadszor is átjárja hasábról-hasábra, sorról-sorra, és harmadszor is hiába. — De ime a lapból egy levél ki van szakítva . . . világos! ezen volt az ő verse — s valamely olvasó kiszakította.

Hogy elcsigázott szívének milly jól esett e körülmény megtudása: annak képzelésére nem szükséges Matyiéhoz hasonló költőiség. — Első műve is már hát annyi elragadtatással birt, hogy elválaszthatlanul olvasója ujjaihoz ragadt! Elfeledte szíves örömmel a hosszú hét minden kínjait . . . kibékült az igazságos sorssal, melyet oly kegyetlennek tartott és haza sietett, ágyát felhánni, nehogy nagybátyja vagy nénikéje gyanítsa az éjjel honn nem voltát, s tudja az ég mit ne gondoljon!“

Több nap után összejött Matyi barátjával a kávéházban: „Matyi pajtás!” mondá ez, „tudom már, ki írta „A naphoz” című jeles verset“.

„Nós, ki írta volna más, mint én?” viszonzá Matyi csudálkozva.

„Bíz azt ez egyszer Petőfi írta!”

S ezzel hősünk dicsőn le lett főzve stb.“

Csernátoni Gy.

Petőfi németül.

Ha az isten, . . .

Wenn Gott zu mir in Gnaden sagen würde,
Es sei dir jeder Tag verstattet gern,
Wo du ablegen willst des Lebens Bürde
So würd' ich also bitten Gott den Herrn:

Die gelben Blätter färbe Abendröthe
Zum Zeichen, dass der Herbst gekommen sei,
Sein Abschiedslied im welken Laube flöte
Ein Vogel, rückgeblieben aus dem Mai.

Und wie im Herbste durch die müden Auen
Der Tod sturmhaschtig, doch verstohlen geht,
So nah' er mir, ich will ihn erst erschauen,
Wenn er bereits an meiner Seite steht.

Dann will auch ich mein Schwanenlied in Schmerzen
Anstimmen, wie im Laub der Vogel singt,
Ein schönes Lied so, dass es tief zum Herzen
Und hoch hinauf bis in den Himmel dringt.

Und wenn des Liedes Wundertöne stocken,
Dann schliesse mir ein Kuss die Lippen lind,
Es sei dein Kuss, oh Maid in blonden Locken,
Du aller Erden allerschönstes Kind!

Doch wär' ich nicht bestimmt zu diesem Lose
So sei es in der Zeit der Frühlingslust,
Im Kriegeslenze, wo so manche Rose
Mit blut'gem Rothe schmückt die Männerbrust.

Die Nachtigall des Krieges, die Trompete,
Anstimme laut ihr Lied: Sieg oder Tod,
Dann werd' auch meine Brust zu einem Biete
Von einer wilden Rose blutig roth.

Und sink' ich dann vom Pferd' nach heissem Streite
Dann schliesse mir ein Kuss die Lippen lind:
Es sei dein Kuss, oh Freiheit, benedeite,
Du aller Himmel allerschönstes Kind!*

* A fennebbi fordításhoz Schreiber Frigyes, m. kir. hon-
véd-százados ír révén jutottam, ki egy Petőfivel foglalkozó rokonától
kapta. Cs. Gy.

Petőfi-reliquia.

Az alábbi, eddig kiadatlan pár sort Petőfi 1835—6-ban, II. éves grammatista (II. gymn. o.) korában írta Aszódon, s jelenleg Petri Gyula igazg. úr birtokában van Aszódon, melyről 1889. okt.-ben másoltam le ugyanott. Az egészben csak egy hiba van, a München leírásában:

Witziger Einfall. Als Ci-

cero, welcher den Scherz sehr liebte, seinen Schwiegersohn, der ein kleines Männen war, mit einem langen Degen an der Seite erblickte, rief er aus: in aller Welt, wer hat denn meinen Schwiegersohn an diesen Degen geschnallt?
T. Z.

Alexander Petrovits,

II-di anni Gramm.

Közl: *Ferenczi Zoltán*.

Czelzások és vonatkozások Petőfire az egykorúaknál.¹

III.

„Az Úrházy szerkesztette „Unio“ című zsebkönyv kikerült sajtó alól.... E' vállalatban szerkesztő egy magas irányt tűzött ki magának: a költészet varázserejével hatni a két hon egyesülése nagy eszméjének érlelésére.... Czelja nagyszertűségétől lelkesítve már magában a' műkiállításában is egyesítést kísértett meg a' szerkesztő: a' két haza kedveltebb költői szellemi kincseinek egy füzetbe egyesítését. 'S hogy mily sikerrel, elég lesz említenünk, miképp a' testvérhonból, több jeles író közt Döbrentey, Petőfi, Jókay, Riskó Pap Endre..... ismert neveivel találkozunk. Rovatunk szűk köre nem engedi a' magasztalásra valóban nem szorult könyv részletes ismertetését. Olvassa el bárki a' szerkesztő tollából folyt 's programotképező „Keletnépe“, Petőfi „Isten csodája“ s „Erdélyben“ című költeményeit..... és meg fog győződ-

¹ L. a jelen évfolyam II-ik és III-ik füzetét.

ni, miképp e' könyvbe lerakott érzelmi gyöngyök rendeltsége nemcsak pillanatnyi hatás, nemcsak néhány perczig tartó kéjben ringatása a' kebelnek, hanem elhintett nagybecsű magvak azok, melyek termékeny földbe hullva, gyököt verve, gondos ápolás után egykor honunk felvirágzásának lesznek fontos tényezői.“ (Erdélyi Hiradó. Szerk. Méhes Sámuel. 1847-iki 271-ik szám, „Közlösvári napló“ cz. rovat.)

„..... Kéri szólo a rr-et, fontolják meg, hogy nincs valami nevetségesebb, mint mikor a' nemzet oly valamivel dicsekszik, minek megfelelni nem képes; ha a' magyar nemes ember annyira tud dicsekedni, hogy mily jeles katoná, eljött az ideje, nem szóval, hanem tettel bizonyítani, ha meg akarjuk hazudolni más nemzeteknek a' magyarral szemben álló nem kedvező véleményét, 's ha meg akarjuk czáfolni a' hazai íróknak is már a' köznépi nyelvén forgó ama véleményét, cselekedjenek e' tárgyban

a' kk. és rr., hogy ne teljesüljenek
a' költő szavai:

Óseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsdá marja;
Rozsdá marja, nem ragyog,
Én magyar nemes vagyok!

(Erd. Híradó. Szerk. Méhes Sámuel. 1847-iki 278-ik sz., Országgyűlés cz. rovat, melyben az ujonczállítás tárgyaltatik. Az idézett helyet Udvarhelyszék követő mondja beszédében, midőn a nemesség katonáskodásáról szól. Mindenesetre erős bizonyítéka annak, hogy Petőfi versei mily gyorsan átmentek a néphez és mily rövid idő alatt tulajdonáivá lőnek a nemzetnek. A „Magyar nemes“ című költeményt Petőfi 1845-ben írta.)

A fönnebb mondottak bizonyosságául ide igtatok még egy pársort ugyancsak a Méhes Sámuel-féle Erd. Híradó 1847-iki 246-ik számának „Nemzeti Társalkodó“ cz. rovatából, melyben egy Nyárádi nevű az Erdélyi „Népdatok és mondák“ cz. könyvét is-

mertetvén, a többek közt így szól:
„Az oly igen kedves, sajátosságos és érdekes számos pusztai és haramja-dalok közül csak az ismeretes alföldi juhászlegényre hivatkozom, 's tár-sát, egy újabbat ide igtatom:

II. kötet 423. dal:

Juhász legény, szegény juhász legény,
Tele pénzzel itt e' kövér erszény,
Megveszem a' szegénységet tőled,
De rádásul (igy!) add a' szeretődöt.

Ez az erszény volna csak foglaló,
Ezer annyi még a' borra való,
A világot adnád rádásnak
Szeretődöt még sem adnám másnak!

E költeményt is csak két évvel azelőtt (1845-ben) írta Petőfi Alkú címmel — s az Erdélyi gyűjteményében már mint népdal fordul elő, sok helyütt elváltoztatott szöveggel. Hogy mennyire természetes benne a hang, legjobban bizonyítja az, hogy az Erd. Híradó referense minden habozás nélkül igazi népdalnak tekinti s csak annyit jegyez meg reá, hogy „újabb.“

Csernátóni Gyula.

Költemények Petőfi Sándorhoz.

XIV.

Petőfi Sándor emlékkönyvébe. 1

(Pest, jan. 29. 1848.)

Ha van hit, mely bennünket e világon
Még menthet a pokoltól, — nem lehet más,
Mint a mely a becsület*) istenének
Érzelmében és tetteleg áldozik.

E hit nélkül minden társas viszony,
Mely az emberek lelkét egybefűzi:
Csupán csak önzések szövetezése,
S bizony mondom, hogy ez bálványimádás.

*) Politikai, társadalmi, polgári és családi becsület. E. G.

Az elvokonság, másképp csak palást,
Melynek külsejét angyalok szövék,
De béliését az ördögök csinálván
Ráírták: „mutare consilium“.

Igaz rokonság szellemek között
Akkor van, ha szívök vallása egy:
Ha vaktuzgón járják a templomot,
Hol a becsületnek szent mérlegén
Az emberek nagysága méretik.

Egressy Gábor.

1 E költemény megjelent a Vasárn. Ujság 1868. 454. l., hol „Egressy Gábor hátra-hagyott írományaiából“ cz. a. két költemény van közreadva, az első „Kazinczy Gábor emlékkönyvébe“ cz. a., a második pedig ez, melyet közlünk.

XV.

Petőfi Sándor. **

A költők rendesen erősek szép szóval,
De ottan nem, a hol tenniük kellene.
Nem így te, ki szembe szálltal a golyóval,
Kit az ég költővé s polgárrá fölkene.
Ha volt és Spártának zengő Tyrteusa,
A magyar harczok nagy költője te valál.
Lantot vert bal kezed, míg jobboldal pallosa
Nyomán vérben haladt az öldöklő halál.
Spárta és Tyrteus győzött: mi nem

győztünk.

** Sz. B. hátrahagyott irataiból. Magyarországnak s a Nagyvilág 1882. 90. l.

A költőn nem mult el és a népen
sem mult.
Bajnok és hős elég támadott közöttünk,
Lángdalod buzdítva sóha el nem némult.
A mi nekünk volt, és a mi nekünk
nincs,
Az nem költő s nem nép, az egy
magasb kincs.
Az az: istenneket birt Spárta, Athene,
De a magyarnak már rég nincsen
istene.

Szemere Bertalan.

Közl: **Ferenczi Z.**

Térey Mária levele Petőfőhöz.¹

Károly, 5-dik május 847.

(Megszólítás nélkül). A hozzá-
m címezett könyvet megkap-
tam s Júliának elküldém. Soraira
Önnek azonnal felelni szerettem
volna, ha a meggyőződés, miként
levelém Júlia s Ön életébe nagy
változást fog tenni, s ezen válto-
zás éppen olly jól, mint hogy rossz-
szül is sikerülhet, nem tartóztat-
tolt volna vissza szándékomtól.
Jobbnak láttam Júlia fölhatalma-
zását kérni előbb tettemhez, s
most ennek birtokába, vagyok bá-
tor Önhöz intézni soraim'. —

Én Júliával legszorosabb ba-
rátságba állok, egymás lelkeinkbe
olvashatunk, érzéseinkről mintegy
számot adunk egymásnak, s azért
tudom, milly forrón szerettetik
Ön Júliától, s ezt Ön is tudta, ha-
bár Júlia szerfeletti szerénysége

ezt szóval meg nem vallá, mert
egy hölgy, ki először szeret öle-
tébe, nem meri keblének e szent-
ségét szóval illetni. De Ön Petőfi,
ki látta, érzette, hogy szerettetik,
mért nem értette el ezen angyal
szerelmét? mért hitt s hisz a rossz,
álnok világnak jobban, mint azon
tisztá forró érzetnek, mit maga
költött fel? — Igen Petőfi, Ön
boldog véghetetlenül, mert Júliá-
nak első szerelmét Ön bírja. —

Egy hosszú telet azon édes
reményben töltött, hogy Tavasz-
szal Önt meglátja, s elvesztve
ezen reményt, igen sokat szen-
ved. Hozza helyre Ön, a mit elma-
radásával vétett, jöjjön mentől
előbb le, Ön boldog lesz, mert je-
lenléte boldogítani fogja Júliát.
— Tudja-e, miért nem felelt Júlia
egyik levelére sem Önnek? mert
Atyjának megígérte, hogy sem
levelet Öntől tudta nélkül el nem
fogad, sem engedelme nélkül nem

¹) Eredetije a nemz. muzeum levél-
tárában a Petőfi-iratok közt, melyről e
másolatot 1889. okt. 19-én írtam le. F. Z.

ir Önnek, már pedig engedelmet erre nem kapott. Képzelheti, ez által mennyit szenvedett Julia, s mint kell Önnek lesietni mind-ezekért megjutalmazni Öt.

Júlia Szülői mindent el fog-nak követni, sőt próbákat már tet-tek is, hogy Júlia Önről lemond-jon. De Júlia szerelme erős, sem hogy illy próbákat ki ne álljon, s én azt tartom, sőt tapasztaltam is: hogy két forrón szerető szivet emberi erő nem választhat el.

Tehát jöjjön Ön Petőfi kö-zinkbe s ha mindjárt nem jöhet, s talán nékem felelni tartja szük-

ségesnek, akkor feleljen röktön, de küldje levelét Riskó által hoz-zám, ki még vagy 10 napig itt lesz, s hív átadója lesz levelének. Hozzám egyenesen a viláért se írjon, ez engem elárulna, mert ezen levelembről itt senki nem tud sem-mit, s az nékem igen igen sok kel-lemetlenséget okozna. — Legjobb lesz, felejtse nevét ezen levél író-jának, s ha ez némükép boldog-ságokhoz vezet, ezt látni, lesz leg-szebb jutalmam.

Térey Mária.

Közl: *Ferencai Z.*

Petőfi és Emich szerződése.

E szerződésre folyóiratunk-ban már történt hivatkozás. Ez a második szerződés, mert Petőfi és Emich első szerződése, mely az „Összes költeményei“ 1847-iki, első kiadására vonatkozik, 1847. jan. 22-én kelt, mely szerint e ki-adásért a költő 500 frtot kapott. E második szerződés 1847. jun. 26-án kelt. (L. ehhez Petőfi muz. 1889. 294. l., a hol volt még róluk szó.) A szerződés szószerint a kö-vetkező:

Szerződés.

Alolírtak következő szerző-désre léptünk:

1-ször. Én, Petőfi Sándor, ösz-szes költeményeim, melyeket Emich Gusztáv könyvnyomó 1847 egy kötet-ben kiadott, s mely kiadásnak czim-lapja és tartalma ide mellékeltek,

örökre eladtam, minek következtében a fentebbi kötet ezentul az ő kizáró-lagos sajátja.

2-szor. Én Emich Gusztáv, mint kiadó, fizetek a szerzőnek egyszer min-denkorra (semel pro semper) 1500 — mondd egy ezer öt száz pengő forintot három egyenlő rátában és pe-dig a folyó 1847 évi június 27-kén 500 — mondd ötszáz pengő, 1847 Oc-tober 1-ső 500, mondd ötszáz, és 1847-ki November 20-dikán az utolsó 500, mondd ötszáz pengő forintot.

3-szor. Én Petőfi Sándor ezen szerződés következtében egyszersmind kötelezem magamat, az ezentul írandó költeményeimet egyes kisebb dara-bokban vagy kötetekben ki nem adni, hanem azokat összegyűjteni, míg egy olyan kötetet képeznek, mint ezen első nagy kötet (tudniillik nagy nyolczadrétben 35 ívet körülbelül), s ezen második folyamatot nem magának adni el, mint Emich Gusztáv kiadó

könyvárosnak, az előre meghatározott díjért: egyszer mindenkorra (semel pro semper) 2000 mondd két ezer pengő forintért.

Ezen szerződést két egyenlő példányban elkészítettük és saját aláírásunkkal 's pecsétünkkel megerősítettük. Költ Pesten június 26 1847.

Petőfi Sándor, Emich Gusztáv,
(P. H.) (P. H.)¹⁾ könyváros.

A harmadik pontot illetőleg közös megegyezés mellett abban állapodtunk meg, hogy a második kötet honorariumából 1.000 azaz egy ezer pengő forintot e folyó 1848-dik évben fizet a szerzőnek a kiadó, május közepétől kezdve minden hónap közepén száz pengő frtot, augusztus és novemberben pedig két száz pengőt; a másik ezer pengőt pedig 1849-ben szinte

¹⁾ A pecsétek közül a Petőfién P. S. van, az Emichén semmi sem látszik.

hónaponként száz pengő forintjával. E második ezer pengő illy módoni lefizetése azonban csak úgy áll, ha szerző az egész kötetet készen átadja még az 1848. év folytatában a kiadónak; ellenkező esetben ezen összeg lefizetése mindaddig fölfüggesztetik, míg a kézirat a kiadó kezében nem lesz, s akkor az előbbeni ezer pengőnek annyi, közösen megegyezett kamatja vonatik le, a meddig ezen ezer pengő 1849 elejétől kezdve hevert. Költ Pesten január 1. 1848. ¹

Petőfi Sándor, Emich Gusztáv.
Közi: *Ferencki Zoltán.*

¹⁾ A szerződés kiegészítő pontja egészen Petőfi írása, a valódi szerződésben csak az aláírás az övé. Ezért az első részt, melyben több hiba van, csak a jellemző dologban adjuk betű szerint, de a Petőfi által írottat mindenben híven. A szerződés eredetije a nemz. muz. könyvtárában a Petőfi-iratok közt.

Petőfi „Egy szó Tarczy Lajos úrhoz“ című cikkének eredete.

Midőn a nemzeti kör Petőfi versei első füzetének kiadását elvállalta, felhívásokat bocsátott ki az egyes körökhez az országban általában is előfizetők gyűjtettek. A mint a Pet. Muz. 1888. 167. 1. id. Szinnyi József úr gyűjteményéből közölt „Nyugtatvány“-ból látszik, mely épen Pápáról került Szinnyi úr birtokába, Petőfinél onnan 1 frtjával előfizettek a „Versek“-re a képzőtársulat tagjai közül haton s a mint a következmények mutatják, Petőfi, miután a versek első füzete megjelent, az épen Pesten járt Tarczyt fölkérte,

hogy a szükséges példányokat vigye magával, ki azt meg is ígérte, de, a mint látszik, utóbb megfeledkezett róla. Midőn aztán Petőfi és Szeberényi között beállott a kellemetlen meghasonlás 1845-ben, hihetőleg Dömjén Ferenz Pápáról azt a körülményt is felhasználta Petőfi ellen, hogy még mindig nem küldte el az előfizetőknek példányaikat. E Petőfit rágalmozó cikk a Századunk (Pozsony) 1845. 30. sz.-ban (áp. 15.) a Szeberényi „Leleplezések“ cikksorozatával egy időben jelent meg s közöljük az egészet.

Irói hitel.

Mindenki tudja, mi nehéz nálunk valamely kiadandó munka iránt részvétet gerjeszteni, és mi nagy bajjal lehet csak előfizetőket gyűjteni. De ki tehet róla, hogy némely írók ennek magok okai, mert azon bizodalmat, mellyel az aláírók előfizettek, könnyelműen kijátszák, s így az írói hitelt pelfengérré kiállítják? Tudok rá példákat, hogy némely urak előfizetést hirdettek, a pénzt begyűjtötték, és könyvet talán nem is irtak, vagy legalább ki nem adtak. Legujabban is tapasztaltuk ennek egy szép példáját. P—fi S—r verseire Pápán is többen fizettek elő; a könyv még mult novemberben jelent meg. Mi vártuk, hiába! Irtunk aztán a szerzőnek, hogy valahára már küldje el, de ő bizony csak nem küldte. Végre keményebb modorban is irtunk hozzá, és ő azt válaszolta, hogy ő bizony semmiféle könyvet nem küld, ámbár nyugtatványa a főlvevett pénzről kezünknel van. Hogy vagy a pénzt meg kell térítenie, vagy a könyveket átadni, az bizonyos. No de kérem alázsan, (!) van-e mindenkinek kedve azon könyvet, mellyre jó hiszemmel előfizetett, szolgabíró által behajtatni? Csoda-e aztán, ha sokan nem akarnak előfizetni, miután ily rutul megcsalattak? Valóban sajnós, hogy egykét könnyelmű ember miatt az általános írói hitelnek, sőt egész irodalmunknak kell szenvednie.

8888.

Erre Petőfi, ki e cikk megjelenésekor éppen felső-magyaror-

szági utján volt, a Pesti Divatlapban felelt (6. sz. 1845. II. máj. 8. 192. l.). Válasza a következő:

EGY SZÓ TARCZÝ LAJOS ÚRHOZ.

Tisztelt professor úr! Ha már nem volt ön szives — mint ígérte — verseimből a Pápára járó példányokat elvinni s az illetőknek átadni: azt legalább szeretném, ha méltóztatott volna a dolog mibenlétét előfizetőimmel tudatni, (kik mind tagjai azon társaságnak, mellynek ön elnöke), mi által meg lettem volna kimélve azon piszkos megtámadástól a Hírnökben. Egyébiránt ha tudja azon Hírnöki úr a körülményeket, s mégis felszólt: úgy ez csak becsületére válik... de e becsületet nem irigylem tőle. — Az ott hagyott példányokból csak egy jutott kezemhez; ha a többit megkapom (vagy az árát), ki lesznek elégitve t. cz. pápai előfizetőim, addig méltóztatassék őket nyugtatni professor urnak; mert én oka nem vagyok. PETŐFI.*)

*) Minthogy Pápáról van szó, izenem egyuttal annak a pápai hánykolódó fickónak, hogy: „ki tudja merre, hol? de lobogómmal még találkozol,“ s e pár sort (bár ennyit sem érdemelt), azzal végezem, a mivel ő végzé: „Az én kardom sem fűzfa!“

PETŐFI.

Az utolsó sorok a cikkben Szeberényi Lajosra vonatkoznak s „az én kardom sem fűzfa“ kifejezés éppen az ő „Leleplezések“ cz. cikkének végéről van idézve.

Ferenczi Zoltán.

† E cikk megjelent ugyan a Vegy. művek. III. 170. l., de nem oly formában, mint Petőfi kiadta s ezért is jónak látjuk újra közölni.

A kortársak bírálatai Petőfi műveiről. ¹

(Vége.)

Hogy Petőfi Sándor ur költeményei által a nemzetiség kívánatsinak meglehetősen, kielégítő-

leg, és a népszerűségnek is némi-
leg megfelelt, ezt az előbbieken,
megróva a megrovandókat, már

¹ L. első közl. Pet. Muz. 1889. 305—312. l.

megemlítettük. De azon kérdés támad most, hogy e két tulajdonsága a költeménynek kielégítő-e? Nem kívántatik-e a költőtől, ki egyszersmind népoktatói szerepet visz, ennél több? És ha a „költemény“ eszmét szigorúabban taglaljuk, akkor napnál világosabban átlátjuk, hogy a nemzetiesség és népszerűség dicséretes ugyan, de korán sem kielégítő. Megkívántatik itt még a magasztosság, az aesthetikai szépség, mellyek nélkül a költemény tökéletes nem lehet. És csakugyan e tekintetben is dicséretesek fiatal költőnk némelly próbái, vannak ugyanis költeményei, mellyek egész lelkünket bizonyos kedves élvezettel borítják el olvasásuknál; vannak költeményei, mellyek fölséges érzelmeket ébresztenek bennünk; vannak végre, mellyek egyszerűségek, derült vidorságok által a mi kedélyünket is fölvidítják. Legyen szabad itt például e kettőt idéznem:

*Népdal.*¹

Mi haszna, hogy a csoroszllya stb.
23. lap.

Néprománcz.

Megy a juhász számaron stb.
114. lap.

E két igenigen népszerű költeményben nincs káromkodás, ocsmány hasonlítás, póriasság és mégis mennyire népszerűek, mi kedvesek! Ha valamennyi műve

ilyen volna, akkor nem kellett volna a fenebbi ocsmányságokért fiatalszerzőnket megróvnom. Azokon kívül azonban vannak még több e rovatba tartozó botlásai.

Van ugyanis munkáiban több helyütt következetlenség, pszichologiai tudományokbani járatlanosság stb. Ezek azonban nem olly nagyok, hogy a szerző figyelmes olvasás után észre ne vegye, miért is nem akarom velök a t. olvasókat untatni, miután már különben is nagyon kiterjeszkedtem a részletekre.

Legtöbb műveiben a szerzőnek gondolatai ujak, sajtáságosak és meglepők: mindazáltal némelyekben még sem került el egészen az utánzást. Nem említve itt egyes helyeket, mellyeknek idézése igen sok időt foglalna el, csak két költeményre akarom figyelmeztetni P. urat. Egyik a 7-ik lapon álló „a Dunán“ című, mellyhez egy igen igen hasonlót már a „Kliegl könyvben“ — de nem tudom mi ismeretlen szerzőtől? — olvastam. És minthogy ez különben sem tartozik költőnk legjobb műveihez, ezt gyűjteményéből bizvást kihagyhatta volna. A másik „Elmondanám . . . .“ kezdetű a 93-ik lapon, mellynek középső versszakában szívét tengerhez hasonlítja, mellyben a legszebb gyöngy, a hűség gyöngye terem. Ugyan ezt mondja csaknem szóról szóra Heyne „Halász-

¹ Iratott P. tanuló korában a pápai kalendariom számára 1842-ben.

leánykájában.“ No de hiszen fiatal szerzőnk több versei is tanúsítják, hogy ő Heyne tanítványa, és ennek modorát némileg sajátjává is tette.

Stylje kerek, virágos, tiszta. Ugy hogy az előbbi dicséretes tulajdonságokat figyelembe vévén, méltán remélhetünk benne jeles költőt, sőt a fiatalok közt már most is *Kerényi* és *Tompa* után első helyre tartjuk méltónak. — Mind a mellett néhány nyelvtani hibáira is figyelmeztetjük a szerzőt, millyenek a 9-ik lapon „ott is a hon megvetőit *átkozánk*“, *átkozók* helyett, nagyon magyartalan kifejezés ez is: „És hogy őket ne kívánám, abból ugyan semmi sincs.“ 74. l. „Azzal“ helyett Petőfi Sándor ur mindenütt így ír: „avval“, — miért? Hiszen a *v* betű mindig olyanná változik, millyen mássalhangzóhoz ragasztatik. Nem *tovval*, de *tollal*; nem *hávvval*, de *házzal*; nem *kévvvel*, de *kézzel*, — tehát *azzal* is.

Helyesírásbani következetlenségek szinte nem hiányzanak. Így az *ad* (dat, gibt) helyesen van rövidnek írva a 34, 36, 94 lapokon, — és ismét helytelenül hosszúnak *ád* a 8, 20 és 46 lapokon, — továbbá: *felett* a 39, 26, 8 és 55-ik lapokon, más helyeken mindenhol *fölvött*.

Ezzel be volna fejezve bírálatom, ha nem találnék még egy oly tárgyat, mellynek magában

a bírálatban helyet sehol sem tudtam adni. Nem is tudom mikép fejezzem ki iránta magamat. De hiszen a nyájas olvasó maga is kitalálja, ha ide iktatom azon helyeket, mellyekre e figyelmeztetésem tartozik.

Illyen p. o.

Hisz Petrarca és Petőfi

Félig meddig már rokon;

Annál inkább osztozhatnak

A borostyánlombokon. 74. lap.

vagy midőn atyjáról ekép ír:

„Nem is lehet csodálni!

Csak hűségáshoz ért;

Nem sok hajszála hullt ki

A tudományokért. 122. lap.

Az illyen pöffeszkedés, melly a legnagyobb elbizottságot árulja el ironál, kivált kezdőnél, kinek földisze szerénység, igen bántó. Innen magyarázható aztán ama durczáskodás is, mellyet Petőfi ur a „Tavaszi“ kiadói iránt tanusított, midőn olly gunyosan köszönte meg, hogy iskolai gyakorlatait saját neve alatt adta ki. Pedig korán sem volt oka a jó urnak azért haragudni, mert:

1) Ezen iskolai gyakorlatok, mellyek valamint versei közt kijöttek ugyan azon évben, azaz 1842-ben k. sz. u. irattak, semmivel sem rosszabbak, mint számtalanok a gyűjteményben. Hiszen azaz iskolából kilépés csak nem tette P. urat egyszerre olly tökéletes költővé; — sőt azon gyűjteményben kiadott több munkái szinte ugy iskolai gyakorlatok,

minthogy még tanuló korában közöltettek a lapokban, p. o. „a borozó.“ Lássunk csak egyet ama iskolai gyakorlatok közül a Tavaszból.

I d e á l. ¹

Kiki átlátja, hogy e költemény nem csak nem rosszabb az ujjabaknál, sőt kidolgozási tekintetben (mérték, rím) azoknál sokkal szabatosabb.

2) Ha jól vagyok értesítve, akkor Petőfi Sándor ur most is tagja a pápai képző társaságnak, s így csupán tagtársuk munkáit közlötték a kiadók.

3) Sőt ha P. ur végezni akarta volna iskoláit, még most sem írna ám más, mint iskolai gyakorlatokat.

Neheztelésre tehát csak any-

¹ Közölve van, itt elhagyjuk.

nyiban van oka fiatal költőknek, hogy a „Tavasz“ kiadói nem tartották meg saját nemzetségi nevét Petrovics Sándort, mely névvel ő munkáit átadta, de alájok mostani álnévét, Petőfi Sándort írták.

Reményem, tölem, ki mindezeket csupa barátságból és iránta való szives indulatból írtam, P. ur nem veendi rosz néven, sőt valamint ez utóbbi tanácsomat a szerénységre, úgy az előbbieneket a hibákra nézve el fogja ismerni, és mint róla föltehetni, hogy föelvé „győzzön, mi jobb!“ a roszt kerülni fogja. Hibáit elismerni és javítani senkinek sem szégyen, de szégyen javulni nem akarni. Etőfi Andor.¹

Közli: **Ferencl Zoltán.**

¹ Szeberényi Lajos álneve.

Petőfi és Szeberényi.

Ily cz. alatt a Pet. Muz. 1888. 15. l. közöltünk adatokat a köztök több éven főnállott baráti viszonyról. Most ennek kiegészítéséül közlünk még egy párt, melyek kellően megvilágítják e viszonyt s némi tekintetben módosítják és kiegészítik az ott mentdottakat.

A vita kezdődött a Tavasz cz. zsebkönyvvel. 1845-ben, a Pesti Divatl. 5-dik számában, hol e zsebkönyv ismertetésére Petőfi „Köszönet a pápai kép-

z-ötársulathoz“ cz. megjegyzése jelent meg. Ezt követte a 10-dik számban Szeberényi felvilágosítása s Petőfi egy új megjegyzése rá ugyanabban a számban. ¹ Erre jött Szeberényi bírázata a Hirnökben (Pozsony) ² s Petőfi: Adatok „A KRITIKA TITKAI“-hoz cz. válasza a Pesti

¹ L. e cikkekcskét együtt kiadva „Petőfi és Szeberényi“ cz. cikkünkben. Pet. Muz. 1888. 15. l.

² Teljesen közölve Pet. Muz. 1889. 305. és 355. l. Eredetileg Hirnök 16.—17. sz. 1845. febr. 25. 28-án.

Divatlap 19. számában¹, s a 20-dikban a következő megjegyzés:

„— Szeberényi Lajosnak Petőfit dicsőítő epistolája nem lévén olyan, mely magát a szerzőt is megdicsőitené, ünneplésen visszautasíttatik, kivált miután tapasztalni lehet, hogy némely emberek úgy nevezett barátjaikat szemben dicsérni, álarcz alatt pedig gyalázní szokták.“

Közben Szeberényi azonban „Anticritica non plus ultrája“ cz. alatt választ irt a Pesti Divatlapnak, de Vahot nem adta ki, hanem a szerk. izenetekben ezt válaszolta (P. D. 23. sz.): „Sz. Lajosnak Petőfit érdeklő felelése nem közölhető...“ stb. (L. Pet. Muz. 1888. 17. 18. l. közölve.)²

Erre Szeberényi a Századunk 26-ik számában (ápr. 1. 1845.) ezt válaszolta:

Nyilatkozás.

Utközben olvasván a Pesti Divatlap korlátlan hatalmu szultánjának személyemet illető bántalmát lapja 20-ik számában, kötelességemnek tartom eleve kinyilatkoztatni: hogy az áldj isten nem maradand fogadj isten nélkül, s a sértést utazásomból visszatértemkor azonnal meg fogom torolni, hogy vissza kellend pattannia eredete helyére. Addig is legyen egy kis békétűrèssel, édes Vahot uram!

Vág-Ujhelyen, márt. 18-án, 1845.
Szeberényi Lajos.

Szeberényi felelete aztán Le-

¹ L. Pet. Muz. 1888. 17. l.

² Ezt az Anticritikát Szeberényi utóbb kiadta a Századunk-ban a Leleplezések cz. cikkében, melyet alább közlünk.

leplezések cz. a. jelent meg a Századunk¹ 30—32. számában (ápr. 15., 18., 22.), melyet egész terjedelmében közlünk. Petőfi Szeberényi „leleplezései“-re semmit sem válaszolt, utóbb azonban a Pesti Divatlapban még két helyt van róla szó e vitával kapcsolatban. A II. évn. 4. számában a borítékon (ápr. 24.) Vahot ír e cikkekről pár gúnyos sort, melyeket közöltünk a Pet. Muz. 1888. 315. lapján s viszont valaki irt még Szeberényi ellen ugyancsak egy, a Pesti Divatlaphoz beküldött cikket, de Vahot nem adta ki, hanem a 17. számban (II. évn. 544. l. jul. 24.) ezt írta rá: „— A Sz. L. ellen irottaknak kár volna napvilágot látniok, miután nevezett ur semmi legkisebb fontossággal sem bir a magyar irodalomban.“ S most közöljük a „Leleplezések“-et.

Mindenek előtt van szerencsém önnek kedves Vahot (előbb Vachot vagy Vachott, olim Vahud) uram jelenteni, hogy utazásomból kivánt jó, fris egészségben, önnek — mint látandjuk — valószínűleg nem legnagyobb öröme, szerencsésen visszatértem. Most tehát kötelességemben áll adott szavamat beváltani, s az ellemen ön által támasztott gorombaságokat — szegyet szeggel — visszatörölni.

A leleplezések során legelőször is magamat kell lelepleznem és a t. olvasóknak kinyilatkoztatnom, hogy a Hírnök 16. és 17-ik számaiban meg-

¹ Megjel. Pozsonyban, szerk. Orosz József.

jelent bírálatát Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor verseinek, én irtam. Célom, mellyet ez által elérni kívántam, nem volt más, mint ezen jó uri embert, ki ellenem most olly dühösen föllépett, botlásaira figyelmeztetve eloszlatni azon gőzkört, mellyet hizelgői tömjénezése és saját elbizottsága, mellyből a szegénynek meglehetősen adag jutott, alkottak, eloszlatni, hogy kijelölt hibáit jövődre kerülvén, belőle még jóra való költő válhassék. Ha bírálatomban tévedtem, mi nálam is, mint minden embernél igen könnyen megeshetik: szabadságában állott Petőfi (eredetileg) Petrovics Sándor urnak azt vagy okokkal megczáfolni, vagy pedig csupán elhagyván, tanácsomra nem ügyelve *zsíros, veszett fenés, teremtettség, veszett ebes* verseit tovább is folytatni. Hiszen nyelvünk ez által is nyer — a nyérs kifejezések bőségében. De Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor nem úgy tett. Ő, ki maga magát Petrarcahoz hasonlítja — (és jól megjegyezve, ezt ismét más álnév alatt teszi, hogy a szegény olvasó higye, miszerint őt csakugyan ennyire dicsőíték) ő hogy is tehetné ezt? Balgatagság! Ő kapja magát inkább, hibásat és ártatlant egyiránt gyanusítva, egy tuczet goromba pimaszság mellett kikürtöli, kiket hisz ő azon bírálat íróinak. Cikke, melly a Pesti Divatlap 19-ik számában olvasható, s így hangzik:

Adatok „A KRITIKA TITKAI”-hoz.¹

Igy irt Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor. Ha állításaimnak csak egyikét is megczáfolta volna, s akkor illetne némelly sértésekkel, nem szölok, mert tudom méltányolni e szavak igazságát:

Wo schlägt das reine Herz auf Erden,
Das sich keines Fehlers zeichen kann?

¹ L. közölve Pet. Muz. 1888. 15 l.

Igy azonban a daróczoos megtámadást el nem hallgathatván, következő cikket küldtem a Pesti Divatlap szerkesztőségéhez:

„Anticritica non plus ultrája.”

Tetszett e lapok 19dik számában Petőfi urnak a veleszületett finomsághoz képest a legnagyobb illedelemmel nem ugyan egyenesen, de csak amugy betürejtvényben lappangva azzal valódni, mintha én verseivel egyetemben tönkre silányítani akartam volna.¹ Már higye el, édes P. ur, hogy verseit minden hiányai mellett is sokkal jobbaknak tartom, semhogy e bírálat által tönkre silányíthatók volnának. De ki is kötötte azt önnek orrára, hogy verseinek bírálója én vagyok? És föl-téve, hogy én irtam volna az érdeklött bírálatot, mit tartozott nevem kirtombítalása oda? Vagy igaz, akkor a bírálat nem lehet competens; mert nevemet még nem kürtöltem ki munkáimmal, még nem másztam az ugor-kafa tetejére, hol némelly iskolatársaim trónolnak. Mondja meg továbbá, mikor és mellyik szerkesztőséget *árasztottam* el verseimmel? Vagy ha önhöz (nem a szerkesztőséghez) küldém verseimet, mint ön ismét hozzám a magáét² megbíralás végett, az annyit jelentett, mintha a szerkesztőséghez küldettek volna? Vagy miért kért az édes

¹ Honnan tűnik ki e szándék bírálatomban?

² 1839. év elejétől, mindig tevők azt munkáinkkal, s számosat tudnék most is fölhozni, melly leveleim közt hever. Küldött többek közt egy „Első dal” czimű silány verset hozzám 1842-ben (tehát már miután mint író föllépett) és erre nézve azon tanácsot adám neki, hogy semmiféle szerkesztőséghez ne küldje, vagy ha csakugyan akarja közöltetni, akkor dolgozza ki egészen újra, kijelölvén egyszersmind a nem sikerült helyeket. A dal sem előbb, sem összes versei közt nem jött napvilágra.

(alias csárdás) hangu pacsirta véleményét műveiről nemcsak tanuló korában, de később is, midőn írói pályára lépett az ökörtől? Táncsak tanulni akart tőle? Végre miért nevezi cikket *adatnak*? Hiszen ugy minden szemtelen ráfogás adat. És mi volt célja az egésznek? azt alkalmasint ön maga sem tudja. A szerkesztőség pedig, ha nem akarja nyilván részrehajlását és igaztalanságát bebizonyítani, valamint a vádnak, ugy a mentésnek is ad helyt lapjaiban.“

Szeberényi.

És most kérdem az el nem fogult olvasót, lehetett-e Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor goromba dorongálására szelidebben felelnem? Nem kellett volna-e nekem keményebben kikelnem a durva szájhős kigyózsizszegése ellen? De én azt nem tettem; mert meg vagyok győződve, hogy gorombaságban, mind az érdeklött csavargó¹ mind főnöke felülmulhatlanok, mint azt már több ízben satis, abunde bebizonyították.

Mi történt fönnebbi nyilatkozatommal a Dívatlapnál, azt később fogom a t. olvasó közönség elébe terjeszteni, minthogy az az ügynek első stádiumához már nem tartozik. Mielőtt azonban az álnokok leleplezését folytatnám, és megmutatnám, mint szeretnék ők szép szín alatt a legnagyobb igaztalanságokat elkövetni, mint vágynak az irodalom országában kárhuzatos kizárólagos aristocratia után, előbb elmondom, miért nem irtam a Hírnök 16. és 17. §-ban megjelent bírálatom alá nevet. Petőfinek eddigi föllépései nyilván elárulák, hogy ő a legjózanabb criticát sem türheti el, de ha csak egy két hibája említettik is, ő azonnal a legnagyobb durvasággal kél ki, és

¹ Így nevezi maga magát a dívatlap legújabb számaiban. Nem irigylem e czímet.

mérget szór vétkes és ártatlan ellen, ugy hogyha ez sem akar jogaiból engedni, nincs vége hossza a sok harcznak és háborunak. És hogy e véleményemben nem csalatkozám, mutatja a következés, mellyet bár ne kellett volna tapasztalnom, minthogy semminek sem vagyok olly ellensége, mint az illy czivakodásoknak. Minthogy azonban becsületem támadtatott meg, mind *Vahot* (előbb Vachott, olim Vahud) mind pedig a csavargó Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor által, azt nem védelmezni, és a jogtalan durva megtámadásokat nyiltan vissza nem utasítani, tőlem gyávaság lett volna.

Legközelebb a dolgok további menetét fogom a közönség elibe terjeszteni, s remélem akkor ama két embert végképen leleplezem, hogy azokat mindenki megláthatja az ő aljasságukban. Az eddigieket szükséges volt előadnom, azért hogy az egész ügy a közönség előtt álljon, s ezekből a következményeket megérthesse.

II.

Mi remek anticriticák gyártatnak a Pesti Dívatlapban, azt a mult alkalommal elég bőven megmutattam. Mi történt ez után? A legközelebbi számban „szerkesztői értesítés az írókhoz“ rovat alatt a dívatlap határtalan hatalmu sultánjának következő szavai olvashatók: **„Szeberényi Lajosnak Petőfit dicsőítő epistolája nem lévén ollyan, melly magát a szerzőt is megdicsőítené, ünnepélyesen visszautasittatik, kivált miután tapasztalni lehet, hogy némelly emberek ugynevezett (igaz!) barátjaikat szemben di-**

¹ Igenis a dívatlap szerkesztőjei, ám-bár névtelenül közöltettek, de hiszen ő maga kinyilatkozatá, hogy minden névtelen cikk az övé, s így egyenesen csak ő ellene kell forditanom fégyveremet.

csérni, *díarcz alatt pedig gyalázní* szokták." E néhány sorban a hány mondat, csaknem annyi *hazugság*, mit ez alkalommal bebizonyítandók. Lásuk egyenkint:

„*Szeberényi Lajosnak.*“ Itt a főszerkesztő és lógósa egész haragjukat kívánták kiönteni árva fejemre, boszut akarván állni szigorú bírálatomért, ámbár akkor még nem tudhatták, hogy a bírálatnak szerzője én vagyok. Valóban ez legnemtelenebb, legaljasabb neme a boszunak, és nem hiszem, hogy a két hős e sorok olvasásánál ne legyen kénytelen fülig elpirulni. Vagy ti már annyira hozzá szoktatok, hogy az ily tettekért szégyelni nem bírjátok magatokat? Azonban nem oda lőtt a két jó ur, hová czélt; mert nekem néhány mulatságos perczet okoztak hasztalan erőködésükkel. Csak rajta, édes uraim! próbáljátok meg tehetetlenségetek érzetében törpe ereiteket! Tekintsünk végig a Divatlapon keletkezte óta a mai napig: van-e hely, hol a visszautasított munka szerzőjét megnevezte volna? Hiába takaróztok az igazság palástjával; mert részrehajlástud minden cselekedetetekből elárul.

„*Petőfit dicsőítő epistolája.*“ Hohó! Ez már csak sok. Ti mystificálni akarjátok a közönséget, hogy mellettetek látszik szólni az igazság. Ki érdeklett epistolámat nem olvassa, az könnyen elhiszi e hazugságokat, s balul fog személyemről itélni; de ki azt elolvassa, kénytelen meggyőződni, hogy abban semmi dicsőítés nincs. Föltéve azonban, hogy Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándort valamely oldalról dicsőítettem volna is, következ-e abból, hogy verseinek hiányait elősorolnom nem szabad? — Hogy azonban a közönség Vahot (előbb Vachott, olim Vahud) Imre ráfogásáról

meggyőződhessek, legyen szives érdekelte epistolámat elolvasni:

Vág-Völgye oktob. 16. 1844.

Meg fogom, barátom én is kisérteni, Levelem szavait versekbe önteni; Nem lesz az oly jeles, mint Vidor Emilé, Vagy mint a magáté Tompa énekelé.

Hisz tudja a világ, poéta nem vagyok, Hírnévre igényim nem is igen nagyok; De hogy szintolly szilárd baráti érzetem Irántad, hogy hiszed, gondolni szeretem.

S mégis — meg ne itéld azért barátodat — Irigylem, Sándorom, Pesten jó sorsodat, Pesten, hol a borok különböző faja Csak úgy váltván egymást, vidultok általa.

De mi, barátom, itt, mi itt ebül vagyunk, Sör mellett busulunk, sör mellett vigadunk, És ha nem olvasom borus verseidet, A szörnyű szomjuság már régen eltemet.

Jöjj csak egyszer hozzánk föl és vigadj velünk, Jó zsolnai sörrel majd megvendéglünk, El is énekeljük költőnk „Főti dal“-át, És bort nem izlelünk — az árpa angyalát.

Gyakran hallani itt kortesvigalmi neszt, Véléd bort isznak ők? Tehát mit? Krumpliszeszt, Anyira kocsesult hős Árpádnak fia, Hogy ilyen moslékra kellett szorulnia.

S hogy mégis bor színét bírja e zagyvalék, O kárhozat! égett bornak keresztelék; Bor ám az ördögöt; szép bor! ki nem hiszi, Igyék csak, de tudom, a mauó elviszi.

Én a sok pálinka- és sörivők között, Pajtás, úgy állok, mint honából származott. Sirok, mikint Ovid Pontusnak partjain, Mert nincsen égetőbb, mint szomjusági kín.

Igy áll itt a világ — az isten verje meg! — Mért is e hegyeken bort nem termesztnek? Ha ez soká úgy tart s torkom irt nem talál, Rajtam erőt veend a csontkaru halál.

Bizony nem bánom én; mit is remélhetek, Ha ezt határozák az égi végzetek? — Csak egy van, a mi még fölírzza lelkemet, Hogy, mint illik hozzám, úgy eltemessenek.

Jöjj siromhoz te is és hozz vig társakat; Üritetek rajta néhány poharakat;

Legyen dicső hángjok temetési harang,
Derék bordalaid gyászéneklési hang.

Papot te rögtönözz, tarts prédikációt,
Beszélj el, mit tevék, mi szépet és mi jót!
Mig vig fia valék poharazás között
Társaimmal, kikhez baráti láncz fűzött.

E dicső hangokat, ha fogom hallani,
Föltűnnek álmaimban multam bájnappjai,
Mint mulaték veled még mint muzsáffival
És a hold szekeřen utazó Palival.

És összeveredsem meredt bokáimat
Még egyszer emlékül a siri hant alatt,
S egy pohár somlait reám ha öntetek,
Megielen szellemem vigadni köztetek.

Hogy tudja a jövő, alant ki nyugszik ott,
Sírko helyett egy bor-ágot plántáljatok,
Ha arra téved el a jámbor utazó,
Mindjárt mondhassa: „itt fekszik egy
szomjazó!”

De addig is, mig e kin engem eltemet,
A bor vén istene áldjon meg tégedet,
Adjon sok pénzt, jó bort, mint magad
kivánod,
Magamat ajánlom, maradok barátod

Sz. L.

Eloolván ezt az olvasó, ítélje meg, van-e itt dicsőítésről csak szó is. Vagy a „derék bordalaid” — szóból magyarázza azt Vahot? — Én tehát ezennel fölszólítom Vahot Imrét, hogy azon szavait: „Petőfit dicsőitő” lapjában vonja vissza, különben őt hazugnak kényteleníttetem tartani.

„Visszautasítottatik.” Itt azon kérdés támad, volt-e a divatlap szerkesztőjének joga epistolámat visszautasítani, miután én azt hozzá *soha nem küldtem*? Főnebbi munkám t. i. szinte azok közé tartozik, melyeket — mint előbbi közlésemben volt alkalmam említeni — Petőfihez v. Petrovicshoz küldtem. Itt tehát szép dilemmába kerül a divatlap sultánja és lógósa. Vagy t. i. ez utóbbi úgy adta át művemet, mint szerkesztőséghez küldöttet, mi igen nagy gyöngédséget tanúsít a baráti viszonyok iránt; vagy

pedig Vahót, vagy Vahud, vagy minek is nevezem, tudta a czinkosságot, s tudva lett Petrovics Sándor boszujának eszközévé. — Osztatatok a dicsőségen! — Ugy hiszem az még kevesbbé fogja charactereteket dicsőíteni, mint engem silány epistolám, melynek senkit sem volt czélja dicsőíteni.

De még egy más különös körülmény is van a dologban, mellyet megemlítve, szégyenpirral fog állni előttünk az egészen leleplezett két tettes. Ezen epistolát én még 1844 (ezer nyolczszáz negyven negyedik) évi november végén, vagy legfőlebb is december első 4—5 napjában utasítottam Petrovics Sándorhoz; miért van az tehát, hogy róla csak 1845. évi márt. 9én tétetik említés? Vagy ha annyi foglalatossága van a divatlap szerkesztőségének, mikint történt, hogy öt héttel későbben küldött epigrammáimat már régen közölte? Valljon tudtok-e erre méntséget mondani, ha csak azt nem, hogy bírálatom előbb nem jelent meg?

„Kivált miután tapasztalni lehet, hogy némelly emberek úgy nevezett barátjaikat szemben dicsérni, álarcz alatt pedig gyalázzni szokták.” E szavakkal megadtátok a rólátok való jó véleménynek a végső csapást; mert itt nyíltan megvalljátok, miszerint csak az olyan czikkeket közlítek, melyek pöffeszkedő hiúságtoknak hizelkednek. Különben nem tudom, mi összefüggésben van valamelly költemény azal, hogy szerzője ezt vagy amaz dicséri vagy gyalázza. Itt árultátok el világosan, hogy ti az irodalomban pártot, castokat akartok alkotni, de meglássátok, eljő az idő, mellyben a nemesis számot fog kérni cselekedeteitekről. Vagy nem gázolt-e már a legnagyobb méltatlansággal a Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor szeszélyeinek

eszközévé vált főszerkesztő Jósika érdemein is? Perse mert nem akar zászlójához szegődni és pártérdekektől vezettetni.

Legyen szabad a mondottak nyomán még egy tanuságot fölhozni. Ki szépirodalmi lapjainkat mult évben olvasta, emlékezni fog azon ocsmány harcáról, melyet az akkor igazán csak kezdő Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor Garay — mint a Regélő szerkesztője — ellen indított, szerkesztői jogtapodást s tudja isten mit nem emlegetvén. Hogy az akkor mondottakat a segédszerkesztőségi méltóságra emelkedett hős egészen elfeledte, azt az eddig mondottakból elegendőképp átláthatta a nyájas olvasó.

Reménylem a szerkesztő igazgyszeretetéről és részrehajlatlanságáról eléggé meggyőződhattunk; van azonban még egykét észrevételem, melyet legközelebbi alkalomra halasztok.

III.

Kérem a tiszt. olvasót, legyen egy kis békétüréssel, hogy olly sokat bajlódom saját személyemmel; hiszen reménylem, hogy ez alkalommal már elvégzem dolgomat ezekkel az emberekkel. Mint első számú cikkemben említém, Petőfi (eredetileg Petrovics) Sándor megtámadására válaszoltam, s azt a Divatlap szerkesztőjének el is küldtem. És azt hiszi talán valaki, hogy megtámadásra vonatkozó feleletet közölte? o, az nagyon csalatkozik! A pesti divatlap csupán olly cikkeket közöl (és ezeket már más lapokból is átveszi, mint péld. a Jelenkorból), melyekben neki tömjéneznek, s mély hódolattal emelik ki az ő, és kedves pártfogoltja bokros érdemeit. A helyett ő inkább következő szavakkal utasította azt vissza: „Sz. Lajosnak Petőfit érdeklő felelése nem közölhető (!?!?!), miután Petőfi nem nyilvánítá azt, hogy

Sz. ur volna verseinek hírnöki bírálója stb. És ehhez a Pesti Divatlap lógósa következő megjegyzést tesz: „Ugyan szerkesztő ur, mért nem tette ki már ennek az embernek a nevét? Ha tudná ön, mint vásik arra foga, hogy nevét nyomva lássa! — Petőfi.“

Tehát válaszom nem volt közölhető. Ej, ej, édes szerkesztő ur, valóban nem? És miért? ha szabad kérdenem. Tán csak bizony azért, mert ez által az ön által ámitgatott közönségnek megnyitak volna szemei, hogy nem mind arany, a mi fénylik, és önök szerelmetes Petőfijével v. Petrovicsával ellenvetéseimre nem tudtak volna felelni? Be könnyű akkor polemizálni, ha az ellenfélnek vagy épen semmi, vagy pedig csupán azon ellenvetéseit juttatjuk a közönség elébe, melyekre válaszolhatunk. Egy ideig hiszen csak sükerülend az olvasókat mystifikálni, de végre megnyílnak szemeik, és át kell látniok, mi kevés-tisztelettel viseltetik irántok az olly szerkesztő, ki a hozzá érkezett cikkeket vagy elnyomja, vagy elcsúri csavarja, hogy egészen más jön ki belőlök, mint a mi szándékolattott.

„Petőfi nem nyilvánítá azt, hogy Sz. ur volna verseinek hírnöki bírálója stb.“ Tehát még ezt is el akarja ön tagadni? Ej uram, uram, Vahud uram, bizony az már csak nem szép dolog, ha szerkesztő nem tudja, mi közölte-tett lapjában. Vagy azért mondja ezt, mivel kedves Petőfije v. Petrovicsa nem merte egyenesen nevemet kitenni, de kigyóként lappangva akart sérteni? Végre még azt is el fogja ön akarni hitetni közönségével, hogy ön sem tartott P. versei bírálójának, holtott pedig ott is kotyogott róla, hol az legkisebb össze függésben sem állott. Ha már az ember annyira le akar aljasulni, hogy hazugságra vetemedik,

akkor legalább legyen következetes, és ne feledje el ama szabályt: mendacem oportet esse memorem.

Hát a Petőfi sületlen elménczségére mit feleljek? Ollyan biz az, melylyel a megszorult bűnös, midőn már látja, hogy nincs menekésre mód, kinjában akarja még magát hasztalanul védelmezni. Hiszen nem említve azt, hogy sokkal előbb láttam nyomva nevemet, mint a szavakkal hősködő segédszerkesztő, ki nem egyszer tudakozta tőlem mikép intézze a dolgot, hogy csak egy verse közöltessék valamellyik hirlapban; nem említve — mondom — ezt, csak azt sugom meg az elméncz urnak: hogy ha nevemet nyomva szeretném látni, és ebbe olly szerelmes volnék, mint bizonyos szerkesztő hivatali apróbb butorok, akkor azt eddig több izben láthattam volna, mint ő maga; mert dolgozataimat nem közöltetném álnévvel. No, de ki tehet róla, hogy ez némelly főbe bele nem tud férni?

Lásd, nyájas olvasó, illy emberek vannak irodalmunk hősei közt, kikről a leplet egyszer már szükséges volt lerántani, nehogy alatta még tovább is üzzék csalárd játékukat. Irvon valaki jót vagy rosszat, az nekik mindegy, csak esküdjék az ő zászlójokhoz, csak legyen elég aljas hiúságoknak hizelegni, érdemeiket magasztalni, vélt elleneiket, habár a legnagyobb tiszteletben álló férfiak volnának is, sárral dobálni és ők fölfogadják sanctuáriumokba. Ellenkező esetben, ha hibáikat felfödözöd, akkor bizonyos lehetsz, hogy minden eszközt — a legaljasbat is — megragadják boszujok tölthetésére, és nincs szitok, melylyel az illy vakmerőt illetni nem rettegnének.

Végre ha olly gyöngédtelen akarék lenni, millyen gyöngédtelenséget magam iránt a Pesti Divatlap kapufá-

jától bucsút vett Petrovics Sándortól tapasztalni kénytelen valék: akkor magányviszonyaink köréből én is nem egy adattal tudnék neki kedveskedni. De erre nézve, utasítom őt egyedül öntudata szavára, melly — ugy hiszem — még végképen el nem tompult keblében, és ha csak ez nem fogja őt háborgatni, meggyőződhetik, hogy én bizony soha sem fogom.

Reményilem, mind a P. Divatlap szerkesztője, mind Petőfi mag fognak elégedni az eddigi vitákkal. En nem egykönnyen adok okot fölélesztésére vagy folytatására; ha azonban ujlag bántatni fogok, akkor ismét megmutatom önöknek, hogy az én kardom sem fűzfa. Isten velünk. *Szeberényi.*

Ez a Szeberényi czikke. Nincs helye itt most hővebben szólni még róla. Szeberényi e vitát utóbb még leírta egyszer a Pesti Naplóban (1872. 301. sz.) „Petőfiről“ cz. alatt. Ebben azt mondja, hogy a Tavas zsebkönyvet ő csak megjelenése ntán ismerte meg s szerkesztésében nem volt részes, Dömjén Ferencz, a pápai iskola seniora ellenben a szerkesztők egyike volt. A hirnöki birálatot egyedül ő maga írta. Állítja itt is, hogy a szóban forgó költői levelet nem a P. Divatlapnak, hanem csak Petőfinek küldte kedveskedésből s Petőfi visszaélt állásával, midőn szerk. izenetet iratott rá a P. Divatlapban. A kibékülésre utóbb is tett kísérletet. Midőn Petőfi 1848-ban Jókaival együtt lakott, keresvén Jókait, Petőfit épen ott találta, de beléptekor a költő szóltalanul kiment. Erre ő „Forradalmi szikrák“ cz. füzetében újra írt verset hozzá, de Petőfi nem vette számba. *Ferenczi Zoltán.*

A Petőfi-irodalomhoz.

V.

A „Századok“ 1889-ki májusi füzetének egyes közlések című rovatában ismertetve van Rombauer Berta „Bunte Blätter“ cz. munkája, mely St. Louis-ban jelent meg. (Éjszak-Amerika. 1889.) Az említett német nyelvű munka Garay, Vörösmarty, Eötvös és Kisfaludy több költeményén kívül Petőfi költeményei közül is tartalmaz nyolcz fordítást, melyekről a „Századok“ ismertetője így nyilatkozik: „A Petőfi-fordításokat akarjuk kiemelni, és azt mondjuk, hogy, ha a külföld már Kertbeny rosz és döcögő fordításaiban annyira megszerette Petőfit, ilyen sima, átszellemült fordítás, mint a milyen a Rombauer Bertháé, végtelenül több tisztelőket és bámulókat szerzett volna Petőfinek. Nem lehet rajta érezni, hogy fordítást olvasunk és olvasás közben csak az a gondolat bánt, hogy miért nem bírhatja a külföld az egész Petőfit ilyen fordításban.“ Rombauer Berta — közlö szerint — jelenleg 84 éves és 1849-ig Selmezbánya vidékén lakott, hol férje bányaigazgató volt.

Petőfiana, évkönyv kizárólag a költő és művei szolgálatában, szerkeszti Farnos Dezső. I. kötet 188⁸/₉. Egy színes műmel-

léklettel. Petőfi — illetőleg Julia kiadatlan kézírata. Kolozsvár. Az Acta Comp. költségén. Márton K., m. k. egy. könyvkereskedő. Berlin-Lipscse Koehler; London Trübner et Co.; Paris Libraire Roland. 1889. fol. 40 lap. Ny. Botschar Th.-nál Beszterczén.

A rendkívül díszes kiállítású mű első kötetét képezi egy évkönyvnek, mely ezentúl minden iskolai év végén fog „egyelőre legalább 8 íven in-folio“ megjelenni. A jelen kötet tartalma a következő: L. S. kiadó előszava; A szerkesztő előszava; Petőfi eltűnésének irodalma; Petőfi és a nő (egy igen szépen és tömören megírt essay); Dekániné V. Berta Visszaemlékezés Petőfi nejeire; Laban F. Homer és Petőfi; Braszai S. Petőfi a Romancsoknál; Vachott Sándorné Első és utolsó találkozásom Petőfi Sándorral; Julia reliquiája; Petőfi élete főbb mozzanatainak áttekintője; Műmelléklet: Petőfi, illet. Julia kéziratának facsimiléje.

Az évkönyv céljáról leginkább tájékoztathat a szerkesztő előszava, melyből az erre vonatkozókat az alábbiakban közöljük: „Új évtől fogva alólírt (Dr. Farnos Dezső) vette át a kolozsvári polyglott Összehasonlító Irod. Történelmi Lapok (Acta Comparationis) c. folyóiratban tizenkét év

óta külön főrovat alakjában megjelenő Petőfiana szerkesztését. E rovat ezentúl külön kiadásban, önállóan fog szerepelni a magyar szakirodalomban, mit eléggé indokol az a körülmény, hogy a Petőfi-irodalom napról-napra növekedő és részben már feleslegessé váló, sőt részben csaknem zavart okozó módon összegyűlt anyaghalmaza még mindig feldolgozását várja.

Természetesen a Petőfiana sem tekintheti magát ekkora zürzavar tisztázására elég erősnek, mivel a különben is nagyszabású feladat rendkívüli sok időt s talán még több áldozatkészséget igénybe vevő megoldása nem lehet egy pár kéz, egy pár szem, sőt részben csaknem annál kevésbbé egyik vagy másik szaklap, illetőleg irodalmi vállalat körül csoportosult még oly tehetséges írók munkája.

Ennélfogva a Petőfiana főcélja magasabb kritikai-irodalmi feladatok megoldásának csupán a könnyítése, milyenek p. o. és pedig mindenekelőtt: Petőfi összes működéséhez pontos chronologia; teljes Index Petőfianus, a költő nyelvezetének, valamint velős mondásainak stb. kimerítő szótára; és még csak e nehéz és fáradságos előmunkálatok után Petőfihez méltó Biographia, két alakban: egyfelől népszerű előadásban, másfelől kritikai apparatussal kísérve; tovább-

bá az összes műveknek kritikai Editioja ugyancsak népszerű és tudományos alakban, a mihez szerencsénkre még meglevő kéziratok stb. tanulmányozása lesz szükséges, már t. i. lelkiismeretes redactio, revisio, collatio útján, pontos varia lectioval stb.; végül teljes Bibliographia és Corpus Petőfianum, mely magában foglalna lehetőleg teljes Epistolariumot, sőt Collocuturiumot is, mint a melyek nélkül komolyan tekintetbe vehető életrajz nem is képzelhető, ...“ stb. A mű csak 50 számozott példányban jelent meg.

Alexander Petőfi. A lecture, delivered before the Hungarian Relief Committee of Cleveland, on February 1-st 1883, by Wm. N. Loew, counselor at law. Price 25 cents. The proceeds to go to the relief committee.

Rövid, hazafias hangu bevezetés után a felolvasó, hogy közönségének fogalmat nyújtson arról az elismerésről, a melylyel Petőfi iránt a külföld legnagyobb szellemei viseltetnek, felsorolja a Bodenstedt, Heine, Bettina, Humboldt Sándor, Varnhagen v. Ense, Beranger, Grimm, Uhland, Freiligrath, Bayard, Taylor, Longfellow stb. nyilatkozatait. Ezután röviden elmondja Petőfi életét és jellemzi kiválóbb műveit. Észre-

vételei közül az alábbiakban közlünk egy néhányat a Parádi Kálmánné ő n. fordításában:

„Legszebb költeményeit, a „Czyprus lombok Etelka sirjára“ című dalokat meghalt kedvese emlékére írta. Ha soha többé egy sort nem ír is, ezek elegendők lettek volna világ-hírnevét megalapítani. E költemények alaphangja, a kedves halottnak szentelt emlékezet Byron Lord „Abydosi ará“-jára emlékeztet, a mint panaszos hangon éneklí meg bánatát.“ . . . . .

„Mai költőink — meglehet — fennakadnak azon, hogy ő mindig csak életéről, boldogságáról énekel. De még egyszer ismétlem, hogy szerelmi dalai telve vannak eredetiséggel, korlátlan szenvedélylyel, gyöngéd indulattal és teljesen hiányzik belőlük az érzékiség. Szívünket legjobban megragadja, midőn megszentelt igaz szerelemmel énekel drága hitveséről.“ . . . . .

„Próbát tett a regényírással is, de abban nem nagy eredményt tudott elérni. Egyetlen regénye a „Hóhér kötele“; de ezt nem lehet azon kor írói: Kemény Zs., Jókay, Eötvös stb. műveivel összehasonlítani. De azért nagy tévedésben volt az a chicagói könyvkiadó vállalat, mely hitelt adott a rossz indulatu kritika azon állításának, hogy a „Hóhér kötele“

erkölcstelen mű, s ugyanazért nem is fordította le.“¹

„Petőfi a magyarok legnagyobb költője volt. Arany és Vörösmarty talán bevezettebbek a formában, de még sem érik el soha az ő nagyságát és népszerűségét.“

Igen érdekes a következő párhuzam Petőfi és Kossuth között: „A magyar szabadságharcban két alak magaslik ki a többi felett. Egyik itt lakott Cleveland városban, önök személyesen ismerték őt. Vendég volt itt. Önök voltak azok, kik a szegény száműzöttet, a legyőzött kormányzót, a legnagyobb kitüntetéssel és tisztelettel fogadták, a hogy nem fogadtak volna sem királyt, sem császárt. Nem tudnák önök, kit mondok? Azt az embert, kinek szavait nem a megfontolás szülte, de lobogó villámként gyújtottak és foglalták el az emberek esztét és szívét. Kinek szavai nem öltek, de magasztosabb szebb életre keltették még a kihalt lelkeket is.

Az egyik kimagasló alak, a kiről szólék: Kossuth Lajos.

A másik Petőfi Sándor. A mi Rouget de Lisle és az ő Marseillaise volt a francia forradalomnak, az volt Petőfi Sándor Magyarországnak 1848—49-ben.“ . . . . stb.

¹ Érdekes volna e könyvkiadó vállalatról többet tudni. Ca. Gy.

A felolvasás így végződik:
„Ha Petőfi hazája szolgálatában
öszült volna meg, akkor sem le-
hetne hírneve nagyobb és a ma-
gyar nép iránta való szeretete
erősebb.“

Az Egyetemes Philolo-
giai közlöny f. évi októberi
füzetében igen figyelemreméltó
szövegkritikai tanulmány jelent
meg **H a r a s z t i Gyulától** e czim-
mel: „Petőfi Coriolánja“, melyben
a szerző körülbelül egy sűrűn nyo-
mott íven a fordítás nagyszámu
tévedéseit mutatja ki.

A „Századok“ f. évi októ-
beri füzetében Szádeczky Lajos, a
„Történelmi Társulat“ idei kirán-
dulásának történetét irván meg,
Koltóról így emlékezik:

„Ebéd után Teleki Sándor
grófnál tett látogatást a társaság,
s onnan a gróf vezetése alatt az
ő négyes fogatán kívül . . . még

öt kocsival indult a közeli Koltó-
ra. Kegyelettel néztük meg a re-
gényes, kies fekvésű és szép em-
lékü helyet, az ódon és új kás-
télyt, a szobákat, hol Petőfi Sán-
dormézes heteit töltötte, a parkot s
benne a „Petőfi-fájá“-nak neve-
zett vén somfát, a mely alatt a
költő leginkább szeretett üldöglé-
ni, s a hol a most is ott álló kerek
kőasztalon annyi sok szép költe-
ményét írta, elmerengve a való-
ban költői táj látásán. Szembe
hosszú sorban húzódnak a kapni-
ki, felsőbányai és nagybányai
aranytermő hegyek, háttérben a
Gutinnal, a hegy lábánál a kies
halmokon városok és falvak ba-
rátságos képe integet, köztük, hol
a megénekelt „Fekete faluban fe-
hér torony látszik.“ — A közvet-
len közelben a Lápos folyó ter-
mékeny völgye s jobbra a régi
Szilágysághoz tartozó „arany ka-
lásszal rengő rónaság“ és hullá-
mos térség terül el . . . .“

Közli: *Csernátont Gy.*

Petőfi és Arany egy levélkéje.

Beöthy Zsolt egy. tr. úr
Budapesten beszélte el a követ-
kező adatot Petőfiről és Aranyról,
melyet ő még Aranytól magától
hallott, hogy egy alkalommal Pe-
tőfi ezt írta Aranynak Szalontára,

midőn hosszabb idő óta nem ka-
pott tőle levelet:

„Mért nem írsz János? Sándor.“

Mire Arany így felelt:

„Csak. János.“

Közli: *F. Z.*

Kiegészítések.

A „Pet. muz. 207. lapján a Je-
lenkor □ jegyű ujdonságirójáról azt
írjuk, hogy kiléte ismeretlen, most
tudjuk, hogy ez **Jókai Mór** volt.

A Petőfi-család nemzetség-táb-
lájához kiegészítésül: **Szendrey Ju-
lia** saját följegyzése szerint, mely Sza-

na Tamás ur birtokában van, 1828.
decz. 29-én (?) született. (Pet. muz.
1888. 277. 8. l.-hoz.)

Értesítés!

A Petőfi-Muzeum 1890-
iki új évfolyamának első füzete
1890 január hó 1-én fog meg-
jelenni.

As örül.

--- Mit háborgatok?

Fakardjatok innen!
Nagy mánchába' vagytok. Irték
Öffent fonyok. Lángosok. Kapufarabok.
Megpróbáltok a világot.
Fajtatok majd is a karcok,
Mint is karcok, a miét is jaggattam.
Hahaha!

Mert ilyen az élet. Fajtatok' s karcok.
De a halál azt mondja: csitt!

Ugy, egyet már is megkérlek.
Mindent költöztet azok viretek,
Aki megitták boromat,
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gartestölés, ellepkérlek?
Minden kiterítve felismerem:
Reám borított s könnyesémet.
Kerestem volna fölényem,
Hogy orvokot leharapjam;
De nem harapom le, gondolatom....
Legyen orvok is a világban,
Ha rothadok, s fulladjanak meg!
Hahaha!

Ei hol temettek el?... Afrikában.

Er volt kevesem,
Mert egy hiéma hiába síromból.
Er az által volt egyetlen jövevény,
Er is megcsaltam;

Ö' vrombous akarta megenni,
Ei fivemet edtam oda....
Er volt keserü volt, hogy megdöglött tőle.
Hahaha!

De csak így jár, hi emberrel tessz jót.
Mi az ember?

Mondják: virágnak ijőkeve,
Melly ott föld a mennyben' virul.
De ez nem igaz!

Virág az ember, mellynek győkeve
Ott leu van a földön.
Egy böles tanított engemet erre,
Hi nagy bolond volt, mert éhen halt.
Mert nem lopott, miért nem rabolt?
Hahaha!

De mit karcok, mint a bolond?

Hisz firmouk kellem,
Sivashi, hogy oly gonosz a világ.
Er ifjú is felhősemmel
Egyarvan sivatja, hogy megalkotás.

De mit hafnäl az éj könnyje is?
A földre hull, a vonda földre,
Hol az emberek lábbal tipozták,
I mi lesz belőle,
az éj könnyéből? .... sár!
Oh éj, oh éj, te vén kiszolgált katona,
Érdemjeid mellett a nap,
I ruhád, rongyos ruhád a felhő.
Már éj esztél el a vén katonát?
De hát a hoffru szolgálat jutalmára
Egy érdemjeid és rongyos öltözet!
Hahaha!

I szülőtor-e: mit tep az emberi nyelven
Midőn a fűj azt mondja pitypalattya
Ezt azt látni, hogy került az affrony
Az affrony vonara magához
A férfiarat,
Mint a folyókat a tenger.
Szép állat az affrony; állat,
Szép és nevelődés.

Azany pohárban méregital.
Ez isszák, oh fremden!
Egy harmatszeppnyi belőled idefebb,
Mint egy méregé vált szeged;
De egy harmatszeppnyi belőled gyilkosod
Mint egy méregé vált szeged.
Látszátok-e mit a szeged?
Midőn a fergeleg fránt rajta,
Ez vel beléje halálmagot.
Látszátok a fergeleget?
E barba para szeged,
Kerében villámöskökével.
Hahaha!

Ha megerik a gyümölcs, lehull fájáról.
Megerik gyümölcs nap, föld, lehullandó
Még városi hobnapi;
Ha holnap sem lesz a végzetes.
Leáról a föld közele;
Lőport vették le,
Ez a világot a
Levegőbe röpköztet ..... hahaha!

Erőfi